

Donkere dagen

Peter S.H. Leeftang

COLUMN

Je hoort 'het' steeds meer en je leest 'het' steeds vaker: Steeds meer mensen gebruiken de donkere dagen rond de Kerst om terug te kijken op het afgelopen jaar. Jaarmijnering wordt gemeengoed. Ik ontkom er ook niet aan, zeker wanneer het maar niet echt wil winteren en het buiten dubbeldruilerig is. Je kijkt terug op een verleden en door je handen gegleden, bijna verlopen jaar. Dit jaar is dit vermengd met gevoelens die terug gaan naar een ander jaar, 25 jaar geleden, 1970, het eerste volledige jaar waarin je aan het werk ging, na je afstuderen. Onwillekeurig vergelijk je zo'n eerste jaar met het afgelopen jaar. Tijd voor dubbelreflectie dus.

Vijfentwintig jaar geleden ging ik aan de slag (en hoe!) bij de pas opgerichte Interfaculteit Bedrijfskunde. Een 'Rotterdams-Delfts netwerk'. Het was tijd voor vernieuwing. Tijd om in Nederland een 'business school' met allure op te starten. Er werd uitvoerig onderzocht hoe zo'n studie eruit moest zien, curricula werden ontwikkeld, een plan voor de bemanning (toen nog wel!) werd opgesteld, wetenschappelijke staf werd gerecruteerd, criteria en methoden om studenten te selecteren werden ontwikkeld, enzovoort. De faculteit straalde dynamiek uit. Het bedrijfsleven stond te popelen om mee te doen, potentiële studenten meldden zich massaal aan voor de selectie en wij begonnen met de voorbereidingen. We dachten diep na, schreven syllabi, we ontwikkelden samen met het bedrijfs-

leven cases, we becommentarieerden elkaars syllabi, we oefenden op het droge, we gingen met elkaar op een casecursus, we bezochten seminars, we nodigden gastsprekers uit en we trokken langs gerenommeerde 'business schools' in de Verenigde Staten. We hadden de tijd om na te denken en om alle mogelijke voorbereidingen voor het opzetten van een dergelijke opleiding te treffen. Tot september 1970 waren er nog steeds geen studenten, en zo was er ook nog tijd voor onderzoek! We schreven papers en artikelen die ook in het onderwijs gebruikt konden worden; we hadden 'synergie' ontdekt. Je werkte steeds harder aan je onderzoek. Van AIO's, netwerken, functionerings- en beoordelingsgesprekken hadden we nog nooit gehoord. Maar er was een promotor, (Johan Koerts), die elke 14 dagen een ochtend voor je uittrok om je het nodige te leren teneinde wetenschappelijk onderzoek te kunnen doen.

In september kwamen de geselecteerde studenten. Ze kwamen uit allerlei universiteitssteden en hadden bijna allen een andere achtergrond. Wel hadden ze drie zaken met elkaar gemeen. Ze hadden tenminste hun kandidaats op zak, ze waren ambitieus en ze wilden hard werken. Na een zogenaamde adaptatie – of bijspijker periode – mocht ik hen in 1971 in het 'Probleemgebied Marketing' ontmoeten. We begonnen met marketing, want 'zonder markt' geen onderneming. Ze werkten hard, zo hard dat er ongelukken van kwamen en we het programma moesten bijsturen. De groep denderde voorbij en het werd zomer. Tijd voor evaluatie, bijsturing en onderzoek, want eerst in april 1972 zagen we de volgende groep van inmiddels 60 studenten...

Prof. Dr. P.S.H. Leeftang is als hoogleraar Marktkunde en Marktonderzoek verbonden aan de Faculteit der Economische Wetenschappen (FEW) van de Rijksuniversiteit Groningen.

Na enige tijd studeerde de eerste groep 'en masse' af. Het was feest, groot feest, de minister, voormalig decaan van het eerste uur (Harry Langman) zwaaide je persoonlijk lof toe. De studenten kregen prachtige banen en zijn inmiddels topmanager, burgemeester, (ex)staatssecretaris, hoogleraar of hebben een eigen bedrijf.

Na mijn promotie verhuisde ik al snel naar Groningen. Ook daar was tijd om na te denken, tijd voor onderzoek, voor contemplatie, voor diepgaande gesprekken met je collega's en je ging zelfs wel eens uitgebreid lunchen in de gezellige binnenstad. Je had tijd om een boek te schrijven, promovendi intensief te begeleiden, onderzoek te doen, contacten te leggen met het bedrijfsleven, met het NIVE, het NIMA, enzovoort.

Dan breken de jaren tachtig aan: een golf van plannen maken voor een 5-jarige, nee toch een 4-jarige opleiding, een beroepsopleiding en een onderzoeksopleiding. Beroepsopleiding en onderzoeksopleiding worden na enige tijd weer afgeblazen. De voorwaardelijke financiering komt in ons gezichtsveld, het AIO-stelsel, onderzoekscholen, doorstroomprogramma's, de overgang van semester naar trimester-systeem, internationaliseringsprogramma's, Europese onderwijs-netwerken, uitwisselingsprogramma's, contractonderzoek, tweede en derde geldstroomonderzoek, oprichten van NWO-stichtingen, ...

Het jaar 1994 breekt aan. Een jaar waarin keihard (en in harmonie) gewerkt moest worden aan een reorganisatie (onder meer vanwege een

ander 'bekostigingssysteem'). Een herstructurering van het onderwijs is nodig omdat het onderwijs niet effectief genoeg blijkt te zijn. Het bezoek van een onderzoek-visitatiecommissie moet worden voorbereid. Tijd voor nadenken, gesprekken, contemplatie is er nauwelijks. De inhoudelijke vernieuwing van het onderwijs wordt eruit geperst, onderzoek doen en boeken schrijven kan alleen nog in je vrije tijd. Lunchen in de binnenstad, het komt er al jaren niet meer van, echt contact met je collega's wordt sporadisch; het is bijna voorbij, want we hebben ongeloflijke haast...

Er worden dan toch nog twee boeken van je op de markt geïntroduceerd. De eerste in maart 1994. Voor de omslag kies je voor de kleur paars, de kleur van de hoop, althans, dat leek zo, in de eerste helft van 1994. Je gaat op vakantie en leest 'Nijenrode feliciteert Wim Kok' (Nijenrodiaan 1956-1958) en even verder "mede door een stevige selectie door Nijenrode zelf" ... Je leest evenwel ook dat er afgesproken is 500 miljoen op wetenschappelijk en hoger onderwijs te bezuinigen en dat de opleidingen weer korter worden, eerst drie jaar, dan weer drie en een half jaar, ..., mag het een onsje meer zijn?

Je belt je uitgever op en vraagt of hij de kleur van deel 2 van je boek kan wijzigen van paars naar groen. Groen, de echte kleur van de hoop en bovendien de basiskleur van het MAB. Een kleur die hoop geeft in donkere dagen. We gaan er weer fris en groen tegenaan in 1995. Veel voorspoed en geluk in het nieuwe jaar.